

Gehejmeraad Christian Wilhelm Langes Autobiografi

med et Par Bidrag til Familien Langes Stamtavle udgivet af

R. Pauflf.

Den Biografi, der her offentliggøres i en noget forkortet Skikkelse, hører til Familien Kolderup Rosenvinges Papirer, som er i Professor Dr. phil. L. Kolderup Rosenvinges Besiddelse; det er øjensynligt en Kladde til det Vita, som Lange i 1829, da han var blevet Storkorsridder, skulde indsende til Ordenskapitulet, og som sammen med hele den øvrige værdifulde Samling af Dannebrogssidderes Biografier maa være gaaet til Grunde ved Christiansborgs Brand 1884. Kladden er efter 1829 stadig ført à jour, og i et af Bilagene findes en Tilføjelse saa sent som fra 26. Februar 1839, altsaa kun 4 Maaneder for Langes Død d. 26. Juni samme Aar. — Skildringen giver sikkert et typisk Billede af én Embedsmand fra Frederik VI's Tid og behøver, udover nogle personalhistoriske Noter, ingen Kommentar; for Fuldstændigheds Skyld skal her blot nævnes de Kilder, hvorfra man ellers har Oplysninger om Langes Liv og Virksomhed: Biografisk Lexikon. X. 18. Fonden ad usus publicos. I—II. 1897—1902. Meddelelser fra Det kgl. Geheimearkiv for 1886—88. Kbh. 1889, især S. 232. Fr. Olsen: Postvæsenet i Danmark 1808—1848. Kbh. 1908, især S. 329 f. G. og J. Saxild: Georg Chr. Saxild. Aarh. 1911, S. 16, 65, 125. — I N. C. Øst: Supplementblade til alle danskprentede Tidsskrifter. Nr. 25. Kbh. 1839. S. 100 findes følgende Gravskrift:

†

Paa Pladen.

Herunder hviler det Jordiske

af

Christian Vilhelm Lange,

Geheimeconferentsraad,

dirigerende Medlem af Pensionskasse-Directionen, Storkors af

Dannebrogen og Dannebrogsmænd,

Fød d. 2den Julii 1753.

Gift d. 17de Octbr. 1788

med Anna Holck Neunkirchen,

som skjænkede ham en Søn og en Datter.

Død den 26de Junii 1839.

Stræng mod sig selv, var han retfærdig mod Andre.
 Sin Konge tro, sit Land hengiven,
 Offrede han sin bedste Kraft til Statens Tjeneste.
 Stille og uden Bram var hans Gang gennem Livet;
 Derfor tier Lovtalen ved hans Baare:
 Men 63 Embedsaar skulle vidne om Mandens Værd.
 Fred med hans Stov!

Af Lange eksisterer to Portrætter; begge er de Miniaturmalerier, som ejes af Professor Kolderup Rosenvinge.

Christian Wilhelm Lange, er fød i Porsgrund i Norge, Mandagen den 2. Julii 1753. — Min Fader var: Thomas Lange, Tolder over Langesunds Toldsted, fød den 23. April 1699 gammel Stiiil død 19. Julii 1773, som var en Søn af Giert Lange, Cancellie Raad, Assessor i Overhof Retten i Norge, og Laugsmand over Schiens Laugdømme, i sin Tid en af Norges bedste Lovkyndige, døde omtrent 84 Aar gammel 1733. Min Moder var: Barbra Abigael Monrad¹⁾, en Datter af Provst og Sognepræst til Gierpen Sogne Kald David Monrad²⁾ og Huustroe [Barbara] Leopoldus³⁾, hvis Fader blev adlet med Navnet Løvenskiold; denne min Moder døde 81 Aar gammel. Af disse mine Forældres sammenavlede 18 Børn var jeg den 15de i Ordenen. — Min Fader var en alvorlig, stræng, men tillige en retfærdig Mand og Fader, hvilke Egenskaber var meget gavnlige for hans Børn, da min Moders altfor store Fromhed og Eftergivenhed ellers ville have forkialet dem og givet Anledning til deres Udsvævelser, hvilket heldigviis ikke har fundet Sted for nogen af dem. — Hun var i øvrigt en meget gudfrygtig Kone.

Fra min Barndoms-Alder og indtil det 10de Aar erindrer jeg mig følgende mærkelige Omstændigheder:

At jeg var en munter, godlidende og uforsagt Dreng, der ikke fornærmede Nogen, men ogsaa afviste enhver tilføyet Uret, end og af andre Drengene, der vare mig overlegne i Aar og Kræfter, med Mod og Uforsagthed; — At jeg fra mine spædste Aar havde en naturlig Afskye for Blomster, hvilken, uagtet mange Tugtelse,

¹⁾ F. 29. Juli 1711, † 1792. J. L. Qvisling angiver i sin Bog: Gjerpens prestegjolds og presters historie. II. Skien 1905. S. 151 d. 28. Dec. 1729 som hendes Bryllupsdag; men ifølge en Afskrift af Thomas Langes egne Optegnelser om sig selv og sine Børn blev han forlovet med hende 4. Dec. 1729 og først gift 14. Sept. 1730.

²⁾ Se: Gjessing: Jubellærere. III, 1. S. 210 og J. L. Qvisling: Anf. Skr. S. 147 ff.

³⁾ Se: C. L. Løvenskiold: Den Løvenskioldske Slægtbog. Kbh. 1882. S. 4.

fulgte mig mit heele Liv igiennem, og i Børnealderen var foreenet med en saa hæftig Rædsel, at der, naar man enten kastede et Blomst paa mig eller søgte at bringe mig samme til Næsen, strax yttrede sig en Gysen igiennem mit hele Nervesystem, der næsten grændsede til Convulsioner; — At jeg som Følge af min Muntherhed og mit Fødesteds Localitæt, ofte var udsat for Livsfare paa Søen, til hvilken jeg stedse bevarede megen Forkiærlighed, samt at jeg engang, ved at springe ned fra et Bolværk i min Faders derliggende Baad, faldt i Søen, kom under et derved liggende Skib og blev optaget paa dettes modsatte Side, ey at tale om andre mindre Livsfarer og Vandsnød i min Barndom, foruden et lidt Skibbrud i min Ungdoms Alder, hvor om meere i det Efterfølgende; — At jeg, da Børnekopperne forhen havde berøvet mig 10 ældere Sødskende, blev tillige med min yngre Broder, Johan Jørgen, der siden døde som Sognepræst til Jevnager Kald i Norge, nedsendt i Efteraaret 1757 til Kiøbenhavn, for der at vorde inoculeret, da Koppeindpodning den Tid var aldeles ubekjendt i Norge; en Gold-Amme og en ældre Broder Herman Lange, der siden døde som Justits Raad og Amtmand over Budskeruds Amt i Norge, ledsagede os begge paa Reisen og havde os under Tilsyn medens vort Ophold i Kiøbenhavn og Hiemreise til Norge i Foraaret 1758; — At min af Naturen stærke og muskuløse Legensbygning og Constitution blev svækket ved det indtrufne Tilfælde, at jeg i mit 7de Aar en Nyt Aarsdag, da jeg tyndt klædt fulgte min Fader, hvis Yndling jeg var, for i Omegnen efter da værende Skik at gratulere Nytaar, blev saaledes forkjølet, at jeg næsten stivfrossen maatte hiembringes, hvilket Tilfælde havde til Følge, at jeg blev angrebet af en hæftig Gigt-Svaghed, der siden og i Særdeleshed i Barndoms og Ungdoms Aarene standsede den Siæls og Legems fulde Fremvæxt og Udvikling, som et heldigt og usvækket Natur-Anlæg ellers sandsynligviis ville have frembragt, og var uden Tvivl Anledning til, at jeg ikke opnaaede en hoyere Væxt end 62 à 63 Tommer. —

I Julii Maaned 1763 gjorde jeg en kort Lyst Reise til London med en af mine ældre Brødre, David Lange, der førte et fra Hiemmetstedet paa Engelland farende og Familien tilhørende Coffardie Skib. — Efter Hiemkomsten fra denne Reise, og da min fremrykkede Alder bød, at der maatte tages en Beslutning i Henseende til min fremtidige Dannelse og Bestemmelse i Verden, besluttede min Fader at holde mig frem til Studeringer. I dette Øyeblik blev jeg indtinget i Huuset hos Sognepræsten til Ejendanger, den af sine paradoxe Skrivter bekjendte Hermann Ruge¹⁾, af hvis sig hos

¹⁾ F. 1706, d. 1764; har skrevet: Fornuftige Tanker over adskillige curieuse Materier. Kbh. 1754. 4°. — Brev om Ægteskabs Ulovlighed med Fruentimmer over 50 Aar. Bergen 1770. 4°, samt en Del landøkonomiske Afhandlinger.

Ham opholdende Søsterson Abraham Møller, der siden døde som Sognepræst til Norderhaug i Norge, jeg blev underviist i de for en tilkommende academisk Borger nødvendige Videnskaber. — Af denne blev jeg den 12. Septbr. 1767 tilligemed fornævnte min yngre Broder dimitteret til Akademiet.

I samme Aars Decbr. Maaned absolverede vi første Examen ved Kiøbenhavns Universitæt, og i det følgende Aars Maii Maaned 1768 toge vi Examen philosophicum. — Under dette Ophold ved Universitætet med min fornævnte yngre Broder, Johan Jørgen, var vor Fader tillige nærværende i Kiøbenhavn og holdt Huusholdning. Vor meget unge Alder og Stadens Fristelser gjorde, sagde han: et saadant Tilsyn gavnlig¹⁾. Vor Faders Alder, der efter Naturens Orden, ikke lovede ham mange Leve Aar, bevægede Ham til at paaskynde vor akademiske Banes Begyndelse, for endnu, forinden han gik udaf Verden, at see samme fuldendt og vor Fremtids Vel sikkret; dette var ogsaa Aarsagen til at vi i en saa tidlig Alder og vel ikke saa gandske modne bleve dimitterede til Akademiet. — Efterat jeg med denne min yngre Broder saaledes havde absolveret de 2de første Examina vendte vi tilbage til det norske Hiemsted, for, under Veyledning af en Huus Informator, navnlig Munch, at dyrke de levende Spog. —

I October Maaned 1768 blev jeg med bemeldte min yngre Broder confirmeret i Porsgrunds Kirke, som opvakte megen Sensation, da vi maaske var det første Exempel paa, at Studentere stode til Confirmation. —

1768 og 1769 tilbragte jeg saaledes, med denne min Broder, Tiden i det fædrene Hiem; Imidlertid maatte en Beslutning tages angaaende hvilket Bød Studium, der skulle vælges for Os. Valget overlodes til Os selv; jeg valgte det juridiske; den yngre Broder, efter Moderens Ønske, det theologiske Studium. — I Overensstemmelse med denne Plan blev jeg i Begyndelsen af Aaret 1770 indtinget i Kost og Logie i min Broder, forbenævnte Hermann Langes Huus, som da var Secretair ved General Forst-Amtet paa Kongsberg, for under dennes Veyledning at lægge den første Grundvold til det juridiske Studium; — For min Kost, Logie og Veyledning blev betalt 100 Rdr. aarlig. — Min yngre Broder blev derimod i samme Hensigt indtinget i Huuset hos Sognepræsten til Asker Sognekald ved Christiania, Hr. Vogelius²⁾. — I disse Huuse tilbragte vi Aaret 1771 indtil vi i November Maaned samme Aar

¹⁾ De norske Studenters uheldige Forhold, naar de var paa egen Haand i København, er et bekendt Faktum, se f. Eks. Hist. Tidsskr. 4 R. IV. 319 f.

²⁾ Johan Christopher Vogelius, f. 1727, d. 1799; bekendt baade som Præst og Landmand samt for sin praktiske Dygtighed.

atter reiste til Kiøbenhavn, for ved Akademiet videre at dyrke det valgte Brød Studium; vor Fader fulgte med Os og holdt atter Huusholdning i Kiøbenhavn, indtil han i Foraaret 1773 igien begav sig derfra til Norge. — 1772 og 1773 horte jeg Forelæsninger ved Universitætet over Lovkyndigheden, besøgte flittigen de derover holdte Collegier og Examinatorier og tog i Maii Maaned sidstbemeldte Aar latinsk juridisk Examen med bedste Karakter; Mine Examinatorer ved denne Examen vare: Professorerne Möllmann og Edvard Colbiørnsen. —

I Junii Maaned 1773 vendte jeg atter tilbage til Fædrene Hiemmet. Formedelst min Faders Død den 19. Julii 1773, forblev jeg hiemme til i Begyndelsen af Aaret 1775, og beskæftigede mig imidlertid med Opgjørelsen af Boets Fordringer. — I dette Tids Rum var min ældere Broder, Amtmand Hermann Lange, ved et Ophold i Kiøbenhavn bleven personligen kiendt og yndet af da værende Chef for Rente-Kammeret og Finantzernes, Geheime Raad (Gregers Juel¹⁾), for hvem han udarbejdede den siden udførte Plan til et Korn Magazins Oprettelse paa Kongsberg. — Efter denne Broders Raad begav jeg mig derfor i Begyndelsen af Aaret 1775 til Kiøbenhavn, for der at søge Befordring. — Jeg medtog Anbefalings Breve fra denne min Broder til Geheime Raad Juel og da værende Mynt Directeur Knoph²⁾, som var meget yndet af denne. —

I Martii Maaned 1775 begav jeg mig sidste Gang søværts til Kiøbenhavn, men var under Nedreisen saa uheldig den 27. Martii at strande paa Skagen, hvor jeg efter 3 Timers Ophold paa Vraget, blev biærgt med Skibets Mandskab, hvorimod Skibet ikke stod til at redde, men blev ophugget. — Jeg medbragte 150 Rdr. Courant i klingende Mynt, et Afdrag paa min faldne fædrene Arv, en Kuffert med Klæder af uldent og linnen, som alt blev reddet; En Kuffert med Bøger maatte jeg efterlade mig, hvilken dog siden med Skibsleilighed kom til Kiøbenhavn, men adskillige af de bedste Bøger og af mig samlede og nedskrevne litteraire Optegnelser, fandtes borttagne. — Efter Strandingen blev jeg med Skibets Passagerer paa den venskabeligste Maade huuset og pleyet i 8 Dage paa en i Nærheden liggende Herregaard, Ellinggaard kaldet³⁾; Jeg reiste derpaa over Land med min Kuffert til Aalborg, og blev der, som skibbruden Mand modtagen af en Viinhandler og Herberggere, navnlig Hass. — En saa om og faderlig Behandling, som i 8te Dage faldt i min Lød i dette Huus er aldrig mødt mig paa min lange Løbe Bane her i Verden, og jeg bevarer stedse Erindringen heraf

¹⁾ Biogr. Lex. VIII. 567.

²⁾ Hans Schierven Knoph, Møntdirektør 1761–81, Assessor i Bjærgværksdirektoriet 1773–81, Etatsraad.

³⁾ Ejedes dengang af Grev Burchard Georg Holck.

i velsignende og taknemmelig Erindring. — Endelig gaves der efter 8te Dages Forløb en Skibslæilighed til Østersøen med et pommersk Skib, med hvilket jeg betingede mig landsat i Helsingøer. — Ikke tillodes det mig at betale noget for mit Ophold hos Hass; denne og hans fortræffelige Kone fulgte mig selv til Skibet, og efterat dette var seilet noget ud paa Fiorden, kom Skipperen til mig med en rundelig fyldt Madkurv, som han sagde: Hass havde ladet levere ombord til den skibbrudne Mand. — Saaledes forlod jeg da de flittige og sparsommelige Jyder, Kiernen af det danske Folk, giennemtrængt af de taknemmeligste Følelser for alle af dem modtagne Velgierninger. — Undervejs havde Skibet nær strandet paa Øen Anholt. Endelig blev jeg den 9. April 1775 landsat i Helsingøer, og erholdt strax en Baad, der om Natten i et meget stille men tillige koldt Veyr roede mig til Kiøbenhavn, ved hvis Toldbods Bolværk jeg landede Klokken 4 om Morgenen den 10. April 1775. — Paa det ved Toldboden liggende Viinhuus var i denne tidlige Morgenstund ingen varm Vederqvægelse at erholde. For at styrke mine udmattede og forfrosne Lemmer maatte jeg altsaa hentye til en Flaske gammel Viin; gik derpaa til Rentekammeret for, hos Fuldmægtig Widerøe, der havde i Commission at bestille mig Logie, at erfare, hvor jeg kunde tage Bopæl. — Derpaa forføyede jeg mig igien ud paa Toldbod Viinhuuset, fik min Reisekuffert opbaaret til mit Logie, No. 8 i Nyehavn, og begav mig derefter til Spisevært Jacobsen ved Nicolaii Kirketaarns Vælvning og nød der en kraftig Kiødsuppe med Kiød og Peberrod. — Saaledes styrket forføyede jeg mig til mit Logie, lagde mig til Sengs, og sov uafbrudt i 36 Timer, efter 48 Timers foregaaende Vaagen paa Reisen fra Aalborg. — Jeg har udbredet mig saa udførlig over denne Rejse, da alle dermed forbundne Omstændigheder altid har været mig i levende Erindring. Nogle Dage efter aflagde jeg Visit hos Mynt Directeur Knoph og blev af denne siden forestillet Geheime Raad Juel. — Dennes Plan var at antage mig til sin privat Secretair. Men Knoph raadede mig derfra og ansaa det meere klogt og sikkert at benytte Juels Yndest, for at vorde ansat ved et af Collegierne, og, indtil dette opnaaedes, at øve mig i det franske og tydske Sprog, som jeg temmelig havde udsvedet under mit Ophold i mit fædrene Hiem og paa Kongsberg. — Resten af Aaret 1775 tilbragte jeg derfor med at øve mig i Sprogene og at supplicere. Endelig aabnede sig en Vacance ved Fuldmægtig i det da værende Finance Collegii Secretariat, Secretair Bremers¹⁾ Død, og den i Contoiret ansatte Copiist, nu værende Conferents Raad Frimanns²⁾ Opryk-

¹⁾ Carl Bernhard Brømer blev 1774 Finanssekretær med Rang som virkelig Kammerraad.

²⁾ Peter Harboe Frimanr., f. 1752, d. 1839, bekendt som Digter.

kelse til Fuldmægtig, i hvis Sted jeg altsaa, den 22. Januarii 1776 blev beskikket til Copiist med 150 Rdr. aarlig Gage. — I denne Post tiende jeg kummerligen og plaget af Næringssorger i 7 Aar. — Gratificationer fandt den Tid ikke Sted, ligesaa lidet som Forskudde paa Gager, der begge i de senere Perioder saa hyppigen ere blevne bevilgede. — Jeg har aldrig yndet dette Gratifications og Forskuds System, som siden saa almindelig har fundet Sted. Min mange aarige Embeds-Erfaring har overbeviist mig om, at begge ikke siælden bleve bevilgede enten af personlig Faveur eller af Svaghed, for at undgaae den ubeskedne Modtagers byrdefulde Paatrængenhed; og at begge hos vedkommende Modtagere ofte ledede til et letsindigt Levnetsforhold med alle dets fremtidige sørgelige Følger, samt at begge i Almindelighed fremvirkede meere Skade end virkelig gavnlig Hielp. — Gagen var saa[le]des i dette lange Tidsrum den eeneste Indtægt, jeg havde at leve af. — Jeg indskrænkede mig derfor paa alle muelige Maader; For min usle Middagskost betalte jeg ugentlig 3 $\frac{1}{2}$: For mit Logie 40 Rdr. aarlig; Af de fra Gagen overskydende 84 Rdr. skulle Frokost, Aftensmad, Vask, Fodtoy og Klæder anskaffes. En Lykke var det, at jeg ved Nedreisen fra Norge var temmelig godt forsynet med Uldent og Linned, men dette kunde dog ikke udholde et saa mangeaarigt Slid; og i Slutningen af denne Periode skiulte som oftest en lueslidt Kiøle, lasede Skiorter og Stromper mit Legeme, uagtet jeg ofte gik om Aftenen hungrig til Sengs eller mættede mig med en hos Spækhøkeren kiøbt Kommenskringle, og lædskede mig med Vand. —

En Tildragelse erindrer jeg mig endnu fra hin Periode med bittre Følelser: en bekiendt og Ven af mig, en Lieutenant Hegermann¹⁾ kom 8te Dage for Juulen til mig og bad om et Laan af 3 Rdr., som inden et Par dage skulle blive tilbagebetalt; min hele contante Formue bestod den Gang kun i 3 Rdr., og dermed skulde jeg opholde Livet til Qvartalets Udgang samt dog gjøre mig noget tilgode i den forestaaende kiære Juul, der hos den norske Yngling tilbagekalder saa mange glade Barndoms Erindringer; nødig vilde jeg derfor indlade mig paa denne Anmodning, men under de helligste Forsikringer om den lovede Tilbagebetaling blev jeg dog frasnakket denne sidste Skiærv, som jeg aldrig erholdt tilbage, uagtet de sørgeligste Skildringer og bønligste Anmodninger jeg desaarsag gjorde Laantageren om mine deraf flydende Forlegenheder. — Disse 2de Uger, som ellers for Nordmanden tilbringes under glædelige Følelser, hensvandt da under den bittreste Mangel. — Denne

1) Formodentlig Jobst Conrad Hegermann, f. 1742, d. 1784; blev 1769 Premierlieutenant i det oldenborgske gøvorbene Regiment. (Hirsch.)

Tildragelse havde i øvrigt den Følge, at jeg gjorde mig det til Regel for Eftertiden aldrig at udlaane Penge til mine Venner, anseende det bedre at paadrage mig den første Misfornøjelse af et Afslag, end at udsætte mig for Ubehageligheder og Uvenskab, ved at kræve det giorte Laan tilbage. — Disse hensvundne magre 7 Aar havde ogsaa den velgiørende Følge, at de afholdt mig fra Udsvævelser, gav mig Lyst til Læsning eensom Tænkning og Huuslighed, samt dannede mig til den betænksomme, forsigtige og sparsommelige Huusholder, der, i de efterfølgende lykkeligere Dage, udgjorde et af Hovedtrækkene i min Karakter. -

Mangel paa Klæder &c: steg til Slutning til en frygtelig Grad, og Udsigt til Befordring var næsten forsvunden, da jeg i denne Periode nogle Gange forgiæves havde ansøgt Dommer Embeder i Norge. Men som Nøden var størst, var ogsaa Forsynets uventede Hielp nærmest, og blidere Dage aabnede sig vedvarende for mig. -

[1783 stiger Gagen først til 300 Rd. som Følge af Ansættelse ved Lotto-Sagerne, og dernæst til 350 Rd. ved Forf.s Udnævnelse til Fuldmægtig i Finanskollegiets Sekretariat.]

Anledningen til disse 2de saa kort paa hinanden mig tillfydte Vilkaars Forbedringer var uden Tvivl en i sig selv ubetydelig Tildragelse . . . [en Sag om Møntvæsenet], som tilvejebragte mig Finanz-Ministeren Geheime Raad Stemanns Tillid. Ministerens Agtelse og Yndest var, i Forening med Arbejdsomhed og Orden i Forretningers Udørelse, den første med virkende Aarsag til alle de Trin, som jeg deels under denne Minister og deels under hans Eftermænd har gjort paa Embedsbanen. -

Ophævelsen af det da værende Secretariats Contoir og dets Forretningers Henlæggelse under Finanz Collegiets Assignations Bogholder Contoir gav Anledning, til at jeg under 1. Martii 1784 blev aldeles uventet og uansøgt beskikket til Chef for det under bemeldte Collegio oprettede Casse Extracters General Revisions Contoir med 1000 Rdr. aarlig Gage, dog saaledes, at Myntsagerne ogsaa til dette nye Contoir bleve henlagte. — Dette Contoir blev imidlertid ikke til sin fulde Virksomhed formedelst uovervindelige Hindringer, lagte imod Planen af samtlige Ren[te]skrivere i Rentekammeret og Generaltoldkammeret, der ikke yndede denne. Denmod dem paatænkte Control-Plann var imidlertid meget god, og dens Udførelse ville have forekommet mange siden paafulgte Cassemangler. Et nyt Finanz Collegium og en Finanz Casse Direction blev oprettet, under hvilken Sidste forbemeldte Contoir blev henlagt, indtil det nogle Aar derefter blev aldeles ophævet. — Forinden dette skede, blev jeg aldeles uventet og uansøgt den 28. Decbr. 1785 beskikket til Secretair og Chef for det da værende Finanz Collegii Secretariat med frie Bestalling og den allerede havende

Gage 1000 Rdr., da jeg som ugift frabad mig et tilbuden aarligt Tillæg af 200 Rdr. for at modtage denne Post.

1788 den 29. August blev jeg tillige overdraget Besørgelsen af Secretariats Forretningerne ved Directionen for Fondet ad Usus publicos med 200 Rdr. aarlig Løn, som et Vederlag for det 3de Aar tilforn tilbudte men ikke modtagne Tillæg af lige Summa. — Jeg tiende saaledes paa 1200 Rdr. aarlig Gage. — Under disse Forretningers Besørgelse fandt jeg Leylighed til for bemeldte Fond at redde den tilkiøbte Holmskioldske til 30,000 Rdr. vurderede mineral Samling¹⁾, som ved en af Fondets forrige Secretair, af Mangel paa Lovkundskab, forsømt juridisk Formalitets anvendelse ellers ville have været aldeles tabt. —

1788, den 17. Octbr. ægtede jeg Anna Holck Neunkirken²⁾, Enke af Urtekræmmer Hans Ravn, med hvilken jeg avlede en Datter: Barbra Abigael, fød den 11. Javr. 1791³⁾, nu gift med Professor og Etats Raad Ridder Kolderup Rosenvinge⁴⁾, og en Søn: Thomas, fød den 21. Julii 1793, nu Cancellie Raad og Contoir Chef under General Post-Directionen⁵⁾. — Allerede fra Aaret 1775 havde jeg kiendt dette Fruentimmer, en Søsterdatter af Raad nand Kaasbøll, som fra Norge af havde antaget hende til Opfostring, og til hvis Huus jeg, som foran meldt, havde havt jevnlig Adgang. — Hendes Ynde, Godmodighed og Fromhed opvakte snart en øm Tilbøyelighed hos mig for Hende; Men som jeg altid har anset det for en letsindig og uædel Handling af unge Embedsmænd, der neppe har Brødet til sig selv, og hvis Udsigter til bedre Kaar ere usikre og langvarige, at søge at vinde en Piges Hierte, og derved at hindre Hende fra en anden sig imidlertid tilbydende heldig Forbindelse, skiulte jeg denne min Tilbøyelighed for Hende og ethvert andet Menneske; Hun blev nogle Aar efter givt med fornævnte Urtekræmmer Ravn, og levede med ham et 7 Aars lykkeligt Egteskab⁶⁾. Han døde den 23. Martii 1787, og Aarsdagen efter aab-

¹⁾ Se: Fonden ad usus publicos. I. 1897. S. 97.

²⁾ F. i Christianssund 24. Nov. 1756, † i Kbh. 17. Juli 1839. Datter af Lambert Neunkirchen og Johanne Frederikke f. Kaasbøl.

³⁾ † 17. Dec. 1846.

⁴⁾ Biogr. Lex. IX. 349.

⁵⁾ Afskediget 1840 paa Grund af uheldbredelig Sindssygdøm. (Fr. Olson: Postvæsenet i Danmark 1808—48. Kbh. 1908. S. 336). † 25. Okt. 1840; g. 1829 m. Ulrikke Margrethe f. Andresen (Datter af Præsten Jens Andresen og Steenine Elisabeth Christine f. Winther). Deres Søn var Digteren Thomas Lange.

⁶⁾ I dette Ægteskab fødtes to Døtre: 1° Johanne Margrethe Ravn † ca. 1823, g. m. Købmand Ludvig Wiese (om ham se: J. B. Halvorsen: Norsk Forfatter-Lexikon VI. S. 612, hvor hans Hustru kun er nævnt som Frøken Rafn fra Danmark † omkring 1820^{c.}) — 2° Hansigne Anna Ravn, f. 20. Maj 1786, † 18. Maj 1861, gift 1807 med senere Konførensraad og Postdirektør Niels Winge (1781—1850).

nede jeg Hende min gamle Tilbøielighed og modtog hendes Ja. —

Myntsagerne, der, som foranmeldt, vare henlagte til det under Finanz-Casse Directionen oprettede Casse Extracters General Revisions Contoir, blev i Begyndelsen af 1792 henlagte til det da værende Finanz-Collegium; For disse Sagers Expedition blev jeg som da værende Finanz Secretair tillagt i Føl[ge Konge]lig Resolution af 28. Martii 1792 en aarlig Løn af 100 Rdr., hvorved min Gage saaledes opvoxede til 1300 Rdr. — Mærkeligt er det ellers, at min nøye og næsten udelukkende Bekiendtskab med Mynt- og Lotto Væsenet, foreenet med Lovkundskab, gjorde mig først kiendt og agtet af mine Foresatte og banede mig Veyen til den senere Lykke, jeg har gjort i Statens Tjeneste. —

1794 blev jeg beskikket til Assessor i det da værende Finanz Collegio og til 3die Directeur i den da oprettede Finance Casse Direction; den følte Nødvendighed af: at Finanzerne erholdt en Controlle i General Post Amtet, har vel givet Anledning til, at jeg blev befaleet at tage Sæde i bemeldte Departement¹⁾, hvorfor jeg skulle nyde 200 Rdr. aarlig af Post Cassen uden all Afkortning. — Med denne Ansættelse opvoxede min samlede aarlige Løn til 1500 Rdr. —

Ved Indtrædelsen i dette Departement søgte jeg strax at inddrage og at gjøre frugtbringende betydelige Beholdninger, hvormed adskillige Post Contoier her i Staden befandtes at have Aar efter Aar indesiddet; ligeledes indførte jeg der et nøyagtig Bogholderie samt ordnede en Controlle med General Post-Cassereren og forebyggede derved fremtidig Casse Mangel hos denne Embedsmand, hvilken nogle Maaneder efter min Indtrædelse i General Post Amtet blev opdaget hos dets da værende Casserer. — Fremdeles foranstaltede jeg ogsaa en forhen ukiendt, men høyst nødvendig Rivision af Post-Contoierernes Qvartals Extracter, der, i Henseende til de derudi anførte Udgivter, ere virkelige Regnskaber og maae controlleres og hiemles ved foregaaende Betalinger og Approbationer fra Postamtet samt fremlæggende Qvitteringer. Ved disse Foranstaltninger, ved fremdeles at vaage over Restancernes prompte Inddrivelse og Overskuddenes uopholdelige Udsættelse paa Rente, samt ved, saavidt muligt at afværge Pengespildende Indretningers Udførelse, bevirkede jeg ikke alleene, at den Gield af circa 18,000 Rdr., som Post Pensions-Cassen ved min Indtrædelse i General Post-Amtet var skyldig til Finanz Cassen, og 36,000 Rdr., som Befordrings Væsenet da skyldte Courant Banken, meget snart blev tilbagebetalt, men jeg lagde ogsaa derved Grundvolden til den

¹⁾ Sml. nærv. Tidsskr. 5. R. II. S. 328.

betydelige Capital Fond af 3,854,177 Rdr. Sølv, som Post-Cassen eyer ved Aarets Udgang 1829 og de 222955 Rbdr. Sølv, som Befordringsvæsenets staaende Fond til fornævnte Tid har oplagt, uagtet der af Post-Cassens i dette Tidsrum opsamlede Formue er bleven afgivet 250,000 Rbdr. Sølv til Dannebrogsmændenes Fond, 600,000 Rbdr. Sølv til Friderikshospital i Anledning af de norske Post Intraders Tab, samt 65,000 Rbdr. Sølv i Obligationer og 19815 Rbdr. Sedler i Contant i Anledning Liqvit med Norge. — Disse Summers opsamlede Beløb, tillagte Postvæsenets ovennævnte Capital Activer viser saaledes at der i bemeldte min 36¹⁾ aarige Embedstid ved Postvæsenet har været opsamlet 5,011,977 Rbdr. og derhos betalt en Gield af 54,000 Rdr. — Saa meget har der i det forholdsmæssig korte Tidsrum af 36²⁾ Aar kundet udrettes ved Anvendelse af stræng Orden, fornuftig Sparsommelighed og klog Benyttelse af Tidsomstændighederne!!!, uagtet der desforuden i dette Tidsrum er af Postintraderne bleven anvendt ikke ubetydelige Summer til mange nye og gavnlige Indretningers Udførelse. — Ogsaa er denne min Pligts samvittighedsfulde Udførelse efterhaanden bleven allernaadigst paaskønnet og belønnet, som af det Efterfølgende nærmere vil erfares.

1796 Decbr. 30. udnævnt til titulair Justits Raad. — Saa sparsommelig var man den Tid med Rangtitlers Udeelse! Halve Taarpenge blev derfor betalt.

[Herefter meddeles nu, hvorledes Forf. bliver virkelig Justitsraad 1800, samme Aar Deputeret i Finanskollegiet, 1802 2. Direktør i Finanskassédirektionen og samme Aar virkelig Etatsraad, 1809 Ridder af Dannebrogordenens 4. Klasse, 1810 1. Direktør i Finanskassédirektionen, 1812 Konferensraad, 1813 Dannebrogsmænd, 1816 Medlem af Pensionskassédirektionen, 1824 Kommandør af Dannebrog, 1829 Storkorsridder. Samtidigt stiger Indtægterne, som fra 1807 naar et samlet Beløb af 2600 Rd. aarlig.]

1833, 24. Decbr. aldeles uventet og uansøgt udnævnt til General Post Directeur med frie Bolig paa Post Gaarden, hvilken efter min Ansøgning blev overdraget Conferents Raad og Post Directeur Monrad³⁾.

1835 Mrtii 6. Efter Ansøgning i Naade entlediget fra General Post Directeur Embedet med Vedbehold af den mig af Post Cassen tillagte Gage 800 Rbdr. samt Vedbehold af mit Embede som dirigerende Medlem af Directionen for den almindelige Pensions Casse.

1835 Marts 28. udnævnt til Geheime Conferens Raad.

1) Senere rettet til 41.

2) Ligeledes rettet.

3) F. 1763, † 1847; Langes Fætter.

Paa den saaledes tilbagelagte lange Embeds Bane har jeg, foruden andre mindre, mine Embeder egentligen ikke vedkommende offentlige Opdrag, været befalet at tiltræde adskillige offentlige Commissioner; En Fortegnelse over disse findes tilføyet denne Oversigt af mit Levnetsløb.

Hvis jeg ikke gandske har miskiendt mig Sely, var jeg en Mand af sund og god almindelig Menneske Forstand, foreenet med Arbeidssomhed og Nidkiærhed i mit Kald. — Uden at være et Genie eller at besidde overordentlige Talenter var jeg i Stand til, naar jeg ikke blev overrasket, men gaves Betænkningstid, at fatte rigtige Anskuelse og at give fornuftige Raad. — En levende og maaskee stundom alt for levende Følelse for Orden og Retfærdighed, og, som en Følge deraf, en ligesaa levende Uvillie mod all Uorden og Partiskhed, som ofte blev miskiendt, udgiorde i øvrigt Hovedtrækket i min personlige Karakter som privat — som Embedsmand. — Den Erfaringslære: at jo færre Bekiendtskabs-, Venskabs- og Fiændskabs Forhold Embedsmanden staaer i til andre Mennesker, jo meere uafhængig er og maae hans officielle Meeninger være, har gjort mig meget varsom og tilbageholden i at stifte nogen af de 2de første Slags Forhold; Som en Følge deraf har jeg aldrig villet afgive mig med private Commissioner og derved paadrage mig personlige Forbindtligheder. Saadanne Comissions Forhold, som en sørgelig Nødvendighed maaskee tvinger mangel ellers retsindig Embedsmand at inlade sig udi, har jeg aldrig anseet gavnlige for den Kongelige Tieneste. —

Nogen Trangbrystighed; et ikke let Tale Organ, og, hvad Franskmande[n] kalder: *mouvaise honte*, nægtede mig flydende Talegaver, i Særdeleshed naar jeg pludselig skulle udvikle mine Anskuelse for Fremmede og høye Foresatte, hvortil maaskee ogsaa min levende Følelse for Ret og Uret noget har bidraget. — I øvrigt var jeg af en mørk og Colerisk Sindsstemning; Fremtidige Udsigter forestillede jeg mig sielden blide, men besad maaskee, som en Følge deraf meere Styrke end mange andre til at bære tilskikkede physiske og moralske Lidelser.

Jeg var min Gud og Konge troe; mine Handlingers Følger vil gaae med ind i Evigheden; Men jeg haaber med Tillid, at den store Dommer naadigen vil tilgive mig Skrøbeligheder, der ere uadskillige fra Mennesket! — Mine efterladende Omgivelser dømme: om og hvorvidt det her fremsatte Billede af min personlige Karakter og Forhold var overeensstemmende med Sandhed — eller om og hvorvidt Egoisme har laant Farverne til den Pensel, der afmalede samme! —

Foruden den ovennævnte Fortegnelse over de Kommissioner, Lange har haft Sæde i, findes som Bilag til Biografien en »Fortegnelse over de Summer, som jeg med 20 Rbdr. og derover har i min Embedstid skiænket deels til private, deels til offentlige Gienstande, der havde en vedvarende Gavnlighed til Følge«, ialt andragende ca. 2400 Rd. og forsynet med følgende Efterskrift:

Med Hensyn til ovenstaaende bortskiænkede Summer kan min Personlighed vel neppe stemples med det Navn af Knaphed, som man har villet tillægge den, paa Grund af at jeg ikke har givet ubekjendte Betlere, der bestormede mine Dørre, nogen Understøttelse, eller ødslet ved en uvandt overdaadig Levemaade i Mad og Drikke, ved et kostbart Meublement, eller en udstrakt Selskabelighed; de 3de sidste Genstande have ikke kostet mig nogen personlig Fornægtelse, da Tarvelighed var nødvendig for min Helbreds Vedligeholdelse, og huuslig Fred og Rolighed altid var Maalet for mine Ønsker. Anledningen til min Tilbageholdenhed ved Betleres Understøttelse var, at jeg saa ofte blev skuffet ved deres yttrede Usandfærdigheder, opdigtede Trang og paafølgende Utaknemmighed, hvorpaa mange Exempler kunde anføres. —

Som privat Mand, som Embedsmand har jeg derimod søgt at anvende en klog og forsigtig Huusholdning; og det glæder mig, og vil glæde mig paa mit Dødsleye, at samme er bleven velsignet med de ønskeligste Frugter for mig og for det Offentlige. —

Skrevet, den 3. Septbr. 1837.

C. W. Lange.

De genealogiske Oplysninger i Begyndelsen af ovenstaaende Biografi viser, hvad allerede E. A. Thomle i nærv. Tidsskr. 2. R. V. S. 180 har bemærket, at den Stamtavle, som Lengnick har opstillet under Titelen »Familien Lange (III)«, er fejl konstrueret. Ifølge Lengnick skulde Tolder Thomas Langes Fader ikke være Giert Lange, men Hans Rasmussen fra Roskilde, hvis Børn havde antaget Navnet Lange efter deres Moder. Til de Oplysninger om Giert Lange og hans Slægt, som Arkivar Thomle bringer paa anf. St., kan der nu, især ved Hjælp af nogle Papirer, som er vedlagt Chr. Wilh. Langes Biografi, yderligere tilføjes noget; en fuldstændig Stamtavle vil det imidlertid kun være muligt at udarbejde i Norge efter Kirkebøgerne, men nedenstaaende, der blot maa opfattes som nogle spredte Bidrag, kunde maaske give enkelte Støttepunkter til et saadant Arbejde, som for Resten er stillet i Udsigt i »Norske Slægter« 1912 og 1915.

Til Arkivar Thomles Biografi af Giert Lange kan tilføjes, at hans Fader skal have heddet Thomas. Der eksisterer et Miniaturportræt, der ifølge Traditionen skal forestille hans Moder, men hendes Navn kendes ikke. Ifølge Thomle skal Giert Lange være født 1649 og død 1732 82 Aar gammel; W. Lassen meddeler i Matz Jenssøn Medelfar's Descendenter. Chria. 1901. S. 176, at at han er født ca. 1651, da han er død 1732 (begr. 19. Sept.) 81½ Aar gl., men i et Brev til sine Sønner Christian Wilhelm og Johan Jørgen skriver Thomas Lange, at han var 32 Aar gammel, da hans Fader døde, hvilket, da Thomas Lange var født 1699 (23. Apr.), vil sige 1731, og i samme Brev hedder det, at Giert Lange var 84 Aar ved sin Død; ifølge Chr. Wilh. Lange (se ovf. S. 42.) skal han være død 1733 84 Aar gl., altsaa født ca. 1649. Hans Hustru Anna Meyer var Datter af Thomas Meyer og Søster til Sognepræst til Brønø, Provst, Mag. Peder Eriksen Bredals Hustru Margrethe. — Af Giert Lange findes et Portræt, et paa Kobber fortrinlig malet Brystbillede, som ejes af Professor Kolderup Rosenvinge.

Thomle skriver, at Giert Lange i alle Fald havde 1 Datter (Birgitte) og 2 Sønner (Hans og Thomas); foruden disse 3 Børn var der endnu en Datter, Margrethe, som Thomas Lange nævner i en paabegyndt Selvbiografi, men om hvem ellers intet vides. Birgitte Lange, der blev gift med Niels Herculeesson Weyer (om hans Forældre se Norsk Tidsskrift for Genealogi. I. 1910. S. 360) havde en Søn Hercules W. (1721—1800), der var Apoteker og Postmester i Køge (Nord. Farmaceutisk Tidsskrift. III. 1896. S. 245). — Til Oplysningerne om Hans Lange kan føjes, at han ca. 1707 vendte tilbage til Norge fra Universitetet, og at han 1715 blev Lagtings-skriver hos Faderen. B. H. Løvenskiold angiver fejlagtigt i sin Beskrivelse over Bradsbjerg Amt. 1784. S. 258 1751 som hans Dødsaar. Thomas Lange, der kalder sig selv den yngste af fire Søskende, blev født paa Gaarden Torget d. 23. Apr. 1699. Ifølge Wielands Relationer blev han Prokurator 28. Juli 1727. I Tidsskrift for den norske Personalhistorie. Ny R. I. 1846 nævnes han S. 45 som Interessent i den civile Enkekasse.

Om Thomas Langes 18 Børn, hvoraf Lengnick anfører de 8 efter Giessings Jubel-Lærere III, 1. S. 210, kan følgende oplyses:

- 1) Giert Lange, f. 17. Jan. 1732.
- 2) David Lange, f. 2. Maj 1733, † 18. Juli samme Aar.
- 3) Herman Lange, f. 19. Aug. 1734. Kopist ved Generalforst-amtet i Norge 1760. Kammersekretær 1764. Assessor i Oberbergamtet i Norge 1770. Justitsraad 1774. Amtmand over Budskerud Amt 1788. † 29. Marts 1803, g. m. Helene Raabe (de Raben) (Datter af Oberstløjtnant Sigismund Julius Raabe

- og Maren Lund) f. 25. Dec. 1760 (g. 2° m. Bergkasserer Niels Berggrav) † 23. Nov. 1848. 4 Børn.
- 4) Barbara Lange, f. 25. Sept. 1735, vel identisk med den Barbara Lange, som ifølge Lengnick var g. m. Kancelliraad, Sorenskriver Thyrholm. Passer Lengnicks Angivelse, at hun først døde 1773, er det næppe den Kancelliraad P. Chr. Thyrholm, der ifølge Adresseavisen Nr. 116 døde 1794 i Trondhjem 67 Aar gl., idet han 1770 ifølge samme Kilde Nr. 22 blev gift med Madame Bernhoft i Norge. Muligvis er det derimod Hans Larsen Thyrholm, Sorenskriver over Bamble Fogderi i Norge, som i 1759 blev Kancelliraad.
 - 5) David Lange, f. 5. Okt. 1738, † i sit 3. Aar.
 - 6) Hans Thomas Lange, f. 1739, † et halvt Aar gammel.
 - 7) Anna Barbara Lange, f. 15. Marts 1741.
 - 8) David Ditlev Lange, f. 25. Sept. 1742, Koffardikaptajn.
 - 9) Hans Thomas Lange, f. 10. Feb. 1744, Sorenskriver over Nedre Telemarken og Tind † 20. Juni 1792, g. ca. 1774 m. Anna Holch Kaasbøl, Datter af Hofagent Peder Kaasbøl (f. ca. 1727, † 21. Jan. 1792) og Hustru Anna.
 - 10) Birgitta Magretha Lange, f. 11. Marts 1745.
 - 11) Niels Lange, f. 3. Juni 1746. Muligvis identisk med den Niels Lange, der blev virkelig Krigskancellisekretær 1777, Vejer-mester ved Søetaten, † 3. Jan. 1800, g. m. Pouline Wildskiøtt; men det maa bemærkes, at Aldersangivelsen i Dødsavtissementet 64 Aar og 2 Maaneder ikke passer ganske med Fødselsdagen.
 - 12) En dødfødt Datter 3. Juli 1747.
 - 13) Ane Boletta Lange, f. 2. Juli 1748.
 - 14) Christian Wilhelm Lange, f. 23. Jan. 1752, † et halvt Aar gl.
 - 15) Christian Wilhelm Lange, f. 2. Juli 1753, † 26. Juni 1839; om hans Børn se ovf. S. 49.
 - 16) Johan Jørgen Lange, f. 26. Dec. 1754, Sognepræst til Jevnaker, † 1814, g. m. Dorthea Hellena Larsen, f. 1771, † 30. Dec. 1824. 9 Børn. Over denne Gren af Familien har Ingeniør Olaf Amundsen udarbejdet en Stamtavle, som blev forelagt ved en Slægtefest i Kristiania d. 13. Sept. 1912, hvor 105 Efterkommere af Johan Jørgen Lange havde givet Møde (se nærv. Tidsskr. 6. R. III. S. 281).
 - 17) Ludvig Lange, f. 19. Apr. 1756.
 - 18) Om det 18. Barn kan jeg intet oplyse; men at det maa anbringes her tilsidst fremgaar tydeligt af, at Chr. Wilh. Lange ovf. S. 42 kalder sig selv den 15de i Ordenen.
-